

Фітотерпія захворювань печінки та жовчовивідних шляхів

Лектор – доцент В. В. Головкін

Всі відомі гепатопротектори можна розділити на такі групи:

- рослинні препарати (використовують при токсичних, алкогольних, лікарських гепатітах)
- препарати тваринного походження (при хронічних гепатитах і цирозах)
- містять, так звані, есенціальні фосфоліпіди (при самих різних пошкодженнях, застосовуються і для дітей)
- амінокислоти (нові гепатопротектори, використовуються при різних ураженнях печінки)
- вітаміни-антиоксиданти (в основному використовують при комплексному лікуванні).

застосовувати

гепатопротектори

рослинного походження,

що містять екстракти

невідомих, мало

вивчених,

нефармакопейних

рослин.

Розторопша плямиста - трав'яниста рослина з сімейства Айстрові (лат. *Asteráceae*). Лат. *Silybum marianum*. Родова назва - Розторопша. Народна назва - чортополох молочний, Мар'їн татарник, колючник, татарник сріблястий.

Плід рослини - сім'янка темно-коричневого або чорного кольору. На сім'янку видно довгасті довгі лінії. У кожній сім'янці є чубчик, який складається з волосків, довжина яких у багато разів більше самої сім'янки.

Насіння розторопші багаті жирним маслом, вміст якого доходить до 30%, причому це масло знаходить застосування, як в харчовій промисловості, так і в медицині. Величезну цінність представляють хімічні сполуки групи флавоноїдів і лігнанов, в числі яких: кверцетин, силібін і інші, характерні для розторопші сполуки. Білки, вуглеводи, мікроелементи, вітаміни та інші речовини.

Плоди розторопші проявляють гепатозахисну дію, сприяють поліпшенню функції печінки, нормалізують травлення. Розторопша плямиста профілактично захищає неушкоджені гепатоцити і підвищує їх стійкість до інфекції і різного роду отруєнь. Розторопша підсилює утворення жовчі і прискорює її виведення, нормалізуючи тим самим процеси травлення і обмін речовин.

Цмин пісковий, або Цмин піщаний, або Солом'яний колір, або Сухоцвіти, або златоцвіт піщаний - *Helichrysum arenarium*. Родина - Айстрові (Asteraceae).

Вміст флавоноїдів не менше 6%: саліпурпозід, нарингенін, апігенін, кемпферол і їх глікозиди, гіркі і дубильні речовини, тритерпенові сапоніни, скополетін, ситостерин, ефірну олію (0,05%), органічні кислоти, каротиноїди, полісахариди (3,5- 5,5%), вітамін К, аскорбінову кислоту, солі калію, кальцію, заліза і марганцю.

Препарати цмину застосовують для лікування холециститів, холецістоангіохолітов, гепатитів, жовчно-кам'яної хвороби. Вони підсилюють секрецію жовчі і змінюють її хімічний склад, збільшуючи вміст холатів, знижують рівень білірубіну і холестерину в крові.

**Звіробій продирявлений (звичайний) –
Nureticum perforatum L. Родина звіробійні –
Nureticaceae**

У траві звіробою містяться флавоноїди (гіперозид, рутин, кверцитрин, изокверцитрин і кверцетин), флюоресцюючі, фарбувальні і дубильні речовини, каротин, гиперицин, ефірну олію, смоли, нікотинову і аскорбінову кислоти, вітаміни Р і РР, холін, антоціани, сапоніни, спирти, сліди алкалоїдів.

Галенові лікарські форми трави звіробою звичайного широко застосовують при захворюваннях ротоглотки, шлунково-кишкового тракту, печінки і нирок. Настоями звіробою користуються для полоскання порожнини рота, лікування та профілактики гінгівітів і стоматитів. Настояї у вигляді компресів застосовують при кровоточивих і інфікованих ранах. Препарати звіробою застосовують при дискінезіях жовчних шляхів, гепатитах, застої жовчі в жовчному міхурі, холецистити, при початкових симптомах жовчнокам'яної хвороби.

Репешок звичайний, або Репешок лікарський - *Agrimonia eupatoria*. Родина - Rosaceae.

Квітки, листя і стебло багаті дубильними, гіркими і слизовими речовинами, містять запашне ефірне масло, катехіни, стероїди, азотовмісні сполуки, флавоноїди, глюкозу, фруктозу, сахарозу, полісахариди, сліди вітаміну К.

Лікувальні властивості реп'яшка обумовлюють протимікробну, тонізуючу, протизапальну, сечогінну, жовчогінну, знеболюючу, кровоспинну, в'язучу, протиглистову, протипухлинну властивостями.

У медичних цілях застосовують листя, ягоди, кору і коріння рослини. Барбарис звичайний (Берберис) - *Verberis vulgaris* L. Родина барбарисові - *Berberidaceae*. Використовуються барбарис звичайний (*berberis vulgaris*) та барбарис амурський (*berberis amurensis*). Вони проявляють практично однакові властивості, оскільки є дуже близькими за походженням видами.

Всі органи рослини містять алкалоїди. Основним алкалоїдом, виділеним з коренів барбарису звичайного, є берберин. Крім берберина, в коренях рослини містяться пальматин, Леонтин, колумбамін, ятроріцин, берберрубін і оксіакантін.? В плодах барбарису знайдені яблучна, лимонна, винна і інші органічні кислоти, цукру, пектинові речовини, аскорбінова кислота.

● Препарати барбарису звичайного застосовують як жовчогінний засіб при гепатитах, гепатохолециститах, дискінезіях жовчних шляхів (при гіперкінетичній формі), жовчнокам'яної хвороби, не ускладненою жовтяницею. Застосування берберина бисульфата без інших лікувальних препаратів і фізіотерапевтичних процедур у хворих з неускладненими формами холециститу призводить до зменшення або зникнення болю в правому підребір'ї і диспепсичних явищ, нормалізація стільця і температури. При дослідженні дуоденального вмісту після лікування Берберин кількість виділеної жовчі міхура збільшується, зменшується відносна щільність її, що пояснюється зменшенням застійних явищ у жовчному міхурі. Концентрація білірубіну в жовчі міхура знижується. Побічних явищ у хворих при лікуванні Берберин не відзначається. Позитивні результати дає берберин і при загостренні хронічних холециститів, ускладнених вторинною гепатитом. Поліпшується функціональний стан печінки, зменшується кількість лейкоцитів в жовчі. При хронічних гепатитах різної етіології лікувальний ефект берберина виражається в зменшенні розмірів печінки, поліпшення показників функціональних проб, зменшенні больових відчуттів.

Пижмо

звичайне (*Tanacetum
vulgare* L.)

Місцеві
назви — дика горобинка,
приворотень, криворот.
Багаторічна трав'яниста
рослина родини
складноцвітих з
коротким здерев'янілим
кореневищем.

Під час цвітіння в суцвіттях пижма містяться вуглеводи, білки, гіркоти, дубильні речовини, алкалоїди (0,04 - 0,5%), глікозиди, органічні кислоти (танацетовою і галлусовою), оксіфлавононглікозид, аскорбінова кислота, рутин, каротин та інші вітаміни і мінеральні речовини. Квіти і листя пижма містять дубильні речовини, ефірну олію (0,1-0,2%), флаволи (акацетин, генкванін, хризоріол, діосметин, лютеолін), флавоноли (кверцетин, ізорамнетин), оксикоричні кислоти (кавова, хлорогенова, ізохлорогенова), оксикумарини (скополетин, умбеліферон), гіркі глікозиди, алкалоїди, органічні кислоти, вітаміни і мінеральні речовини. До складу ефірної олії входять біциклическі терпенові кетони (Туйон), пінен, камфору, борнеол, а також біциклический Культивують неграничний діоксілактонтанацетин. Семена пижма містять значні кількості жирної олії.

Препарати пижма та їх застосування

Настій квіток пижма застосовують як жовчогінний засіб при холециститах і гепатитах, а також як протиглисний засіб при аскаридозі і гостриках.

Протипоказання

Застосування пижма протипоказано при вагітності, маленьким дітям і в разі індивідуальної непереносимості. В інших випадках лікування препаратами пижма звичайного проводиться строго під наглядом лікаря, так як рослина токсично. Передозування викликає розлад шлунка, блювоту, а у великих дозах - судомі.

**Ба́рхат аму́рский, или Феллоде́ндрон
аму́рский, или Аму́рское про́бковое
де́рево - *Phellodéndron amurénse* — дерево;
вида рода Бархат, семейства – Рутовые.**

Рослина бархат амурський містить берберин, алкалоїди, обакунон, ятроризин, феллоденін, гуанидин, пальматин, магнофлорин, сапоніни, кумарини і дубильні речовини. У листі рослини містяться аскорбінова кислота і флавоноїди.

Препарати рослини застосовуються як жовчогінний засіб при хронічному гепатиті, холециститі, жовчнокам'яній хворобі, гепатохолециститі. Препарат «Флакозід».

Перцева м'ята (*Mentha piperita*) — гібридний вид м'яти. Ця м'ята має приємний запах. У дикому стані ніде не росте. Це стара культурна рослина виведена в Англії в 17 столітті шляхом схрещування диких видів м'яти : водяної (*Mentha aquatica*) і кучерявої або зеленої (*Mentha spicata*), але остання можливо сама є природним гібридом, що виник з лісової (*Mentha laxiflora*) і круглолистої м'яти (*Mentha nemorosa*).

У листках і суцвіттях міститься ефірна олія (0,8—3,5%). Її кількість залежить від умов розвитку рослини, часу збирання і сорту м'яти. Основними компонентами ефірної олії є ментол і ментон. Крім того, до її складу входять цинеол, ментофуран, тимол, карвакрол, біциклічний вуглець, сесквітерпеновий кетон і сесквітерпенові спирти невстановленої будови. Ефірна олія має приємний прохолодний смак і тонкий сильний аромат.

- Листки м'яти приписують для поліпшення травлення (у зборах), як жовчогінне, проти спазмів кишківника і нудоти. Майже аналогічно використовується настоянка м'яти.
- На основі настоянки м'яти, м'ятної олії й ментолу виготовляють комплексні препарати: болезаспокійливої дії при невралгії, міозиті — Меновазин і мазі Гевкамен, Евкамон; для лікування ВДШ: Евкатол, Інгакамф, Пектусин, аерозолі — Каметон, Інгаліпт і Камфомен; заспокійливі препарати при неврозах серця, тахікардії, безсонні — Корвалол, Корвалдин, Валокормід, краплі Зеленіна, Валідол; літолітичної дії — Уролесан, Оліметин і Фітолізин.

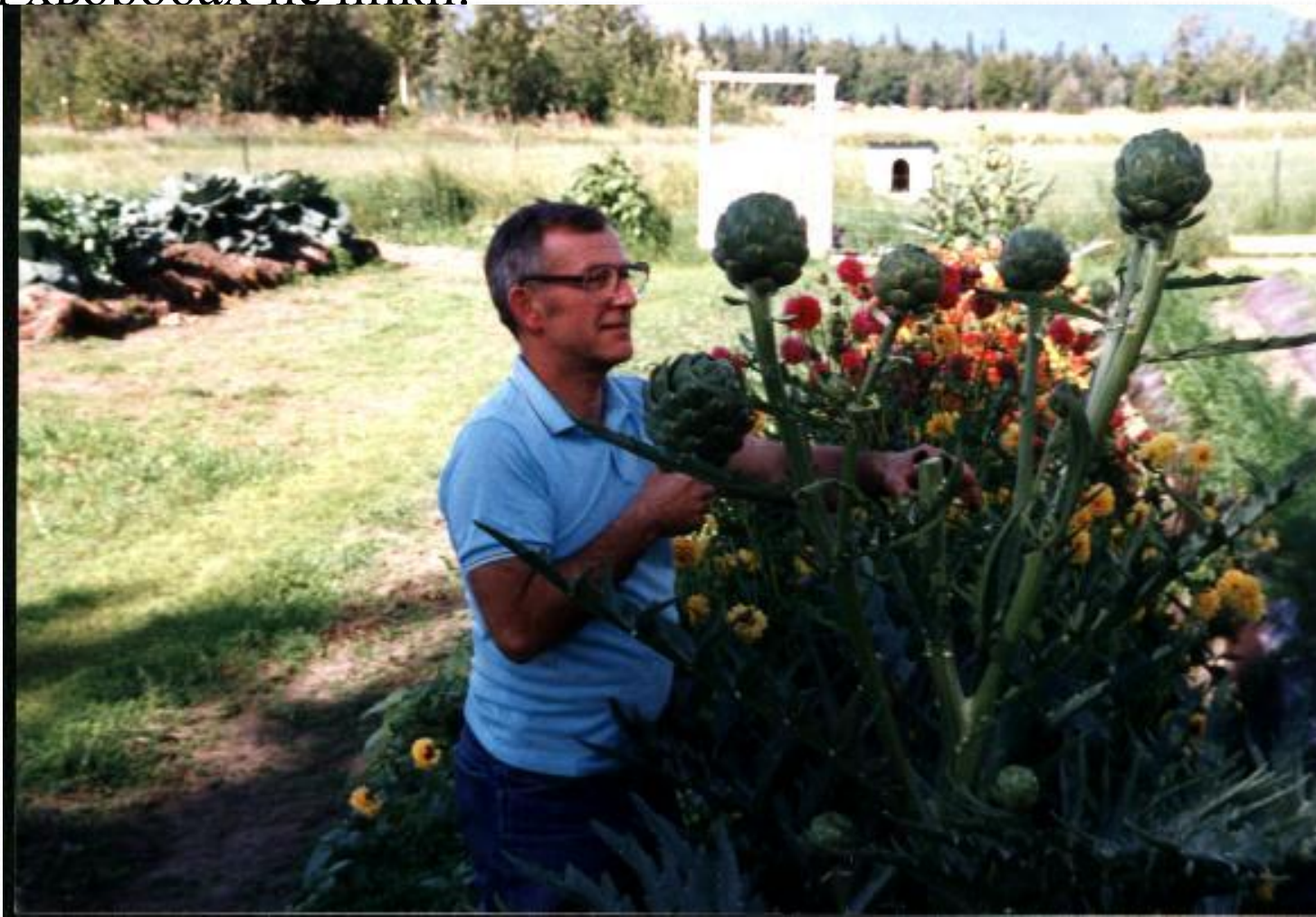
Артишо́к - *Cynara* — рід рослин родини Айстрових, що налічує понад 10 видів. Один з них — артишок садовий — належить до городини, поширеної головним чином у Середземномор'ї.

У листі артишоку посівного виявлені кумарин, лимонна, молочна, яблучна кислоти, флавоноїди, Культивують лактони, солі калію, вуглеводи, білок, вітаміни групи В, аскорбінова кислота, численні ферменти і гірке ароматичну речовину цинарин. Вуглеводи 6.0 гр Жири 0.1 гр Білки 1.2 гр Вода 90.0 гр Моно- і дисахариди 5.0 гр Крохмаль 0.5 гр Харчові волокна 0.5 гр Органічні кислоти 0.1 гр Зола 1.0 гр. Артишок вітаміни Вітамін А 0.02 мг Вітамін В1 0.04 мг Вітамін В2 0.05 мг Вітамін В6 0.2 мг Вітамін В9 18.5 мкг Вітамін С 5.0 мг Вітамін РР 0.6 мг Артишоки Макроелементи / Мікроелементи Залізо 0.4 мг Калій 238.0 мг Кальцій 15.0 мг Магній 9.0 мг Натрій 20.0 мг Сірка 15.0 мг Фосфор 34.0 мг Хлор 47.0 мг Алюміній 815.0 мкг Бор 100.0 мкг Йод 2.0 мкг Кобальт 1.0 мкг Марганець 210.0 мкг Мідь 135.0 мкг Молібден 10.0 мкг Фтор 14.0 мкг Цинк 290.0 мкг

Здавна артишок застосовується для прийому в їжу — з XV століття, а став використовуватися в медицині на початку XX століття, коли було виявлено корисний вплив артишоку на травну систему людини, і зокрема: на жовчні шляхи та печінку. Він застосовується так, як і розторопші плямистої насіння — при хворобах печінки.

Куркума довга - *Curcuma longa* — багаторічна рослина родини імбирних - *Zingiberaceae*. Батьківщиною куркуми довгої вважають Індію. Куркума — багаторічна трав'яниста рослина. Підземна частина представлена мочкуватим коренем і потовщеними кореневищами, товстішими і більш округлими, ніж в імбиру.

У цьому рослині містяться фосфор, залізо, йод і кальцій. З вітамінів знайдемо: С, В2, В3. Також **куркума має властивості антибіотиків**. А ми знаємо, що природні антибіотики, на відміну від синтетичних, не завдають шкоди організму. В куркумі також є ефірна олія, що містить деякі терпени, а також фітонасичуючі речовини, які виконують функцію антиоксидантів - «омолоджувателів» організму і захисників від різних пухлин. Відомо, що ця спеція містить багато вітамінів, особливо групи В. Також до її складу входять йод, кальцій і фосфор, які незамінні для нормального функціонування щитовидної залози і травної системи.

На даний момент вивчені такі медичні властивості куркуми:

протизапальний ефект (завдяки вмісту природних нешкідливих антибіотиків); омолоджуючу дію; очищення крові і організму в цілому; профілактика онкологічних захворювань; підвищення тонуусу і еластичності зв'язок. Користь застосування даної приправи в косметичних процедурах ще більш обширна.

В науковій медицині використовують насіння (Seminis Cucurbitae decorticati), в народній — м'якуш плода і плодоніжки.

- Плоди містять цукри (глюкоза, фруктоза, сахароза), органічні кислоти (переважно яблучна), каротин (до 6 мг%), аскорбінову (8—20 мг%), фолієву (14 мкг/100 г), пантотенову (0,4 мг%) та нікотинову (0,5 мг%) кислоти, вітамін В6 (0,13 мг%), рибофлавін, тіамін, значну кількість мінеральних речовин (калій — 170 мг%, залізо — 100, мідь — 180, фтор — 86, цинк — 240 мкг/100 г, кальцій, фосфор). До складу насіння входять жирна олія (близько 20 %), фітостерин кукурбітол, смолисті речовини, органічні кислоти, вітаміни групи В, аскорбінова кислота.

Гарбузове насіння виявляє гелмінтогінну дію і використовується як засіб проти стьожкових і круглих глистів. За активністю воно поступається дріоптерису чоловічому, але має перевагу в тому, що не виявляє токсичного впливу на організм, і тому його можна призначати дітям, хворим похилого віку і вагітним.

Дякуємо за увагу!

